

GİRİŞİMCİ KADINLAR: BİGA ÖRNEĞİ

Tülay UÇAKTÜRK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Murat Mustafa KUTLUTÜRK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Selin NEHİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ABSTRACT

Especially by late 1970s, the economic, social, political and technologic developments affected administrative area, the traditional paradigm was started to be questioned and the idea of implementing new management models and techniques in public administration was expressed. One of these new management models is "strategic management". Trends such as globalization, liberalization, democratization and civilization, on the one hand cause rapidly changes of elements surrounding the organizations; on the other hand, change people's expectations from public services. The strategic management can be seen as a management model which aims to meet these expectations and adapt to the changing conditions in the public administration area.

Keywords: *Citizen, Competition, Customer, Environmental Analysis, Public, Public Administration, Strategic Management.*

GİRİŞ

ünün gelişen koşulları, kadınların eğitiminin ve birbirleri arasında etkileşimlerinin gelişmesi sonucu farkındalıklarını artırmış ve kaderlerini tayin yönünde inisiyatif kullanma kararlılıklarını perçinlemiştir. Gelişmekte olan ülkelerde kadınlar genellikle tarım sektöründe, resmi olmayan iş kollarında ve son zamanlarda artan bir oranda ücretli olarak resmi kurumlarda istihdam edilmektedirler. Kadınların hem sosyal hayattaki hem de politika ve ekonomi dünyasındaki yerleri tatminkâr olmamakla beraber artış eğilimi içindedir. Ancak, ülkemizde, kadınların işgücüne katılma oranı erkeklerin ancak üçte biri kadardır. Kadınların işgücüne katılım oranları 1950'lerden bu yana hızla düşmektedir. Bu oran 1955'te yüzde 72 iken, 1989'da yüzde 35.1, 1999'da yüzde 29.7 ve 2005 yılında yüzde 24.7 olmuştur. Bu oranın AB ve OECD ortalaması ise yüzde 61'dir. 1950'li yıllardan günümüze, kalkınma kuruluşları gelire yaratacak ufak yatırımlar yaparak kadınların gelirlerini artırmayı planlamıştır. Geçici veya kısmi zamanlı işler yaratarak kadınların gelişmesinden ziyade refahlarına odaklanan bu projeler genellikle örme ve dikiş işlerine dayalı projelerdir. Kadının

günlük hayatta bir iş sahibi olarak kendini ifade etmesindeki gelişmeler, bu alandaki akademik çalışmaları da beraberinde getirmiştir.

1. Kadın Girişimci Kavramı ve Nitelikleri

Girişimci, ekonomik mal ve hizmet üretimi için, üretim faktörlerini bir araya getirerek gerekli girişimi başlatan, gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişi olarak tanımlanabilir. Ayrıca girişimci, piyasaları gözleyip, talep açıklarını yakalayan, yeni talepler yaratan, talepteki değişimleri zamanında fark eden, rekabetten kaçınmayan, riske girmekten ve sorumluluk üstlenmekten çekinmeyen, atak ve yaratıcı kişi olarak da tanımlanabilir¹. Literatürde girişimci kavramlarına ilişkin yapılan tanımların genelinde, girişimci; başkalarının göremediği ya da algılayamadığı fırsatları sezip, bunları cazip birer iş fikrine dönüştürme kabiliyetine sahip olan ve risk almayı seven kişi olarak tanımlanmaktadır².

Kişinin kendi kendinin patronu olmak arzusu, hem erkek hem de kadın girişimcilerin sosyal, psikolojik ve finansal tüm riskleri ve uzun saatler boyunca çalışmayı kabul etmesidir. Yeni bir işletme kurmada kadınlar için sırasıyla iş tatmini, başarı, fırsatları değerlendirme ve para önemliken, para kazanmak erkekler için ikinci neden durumundadır³. Kadın girişimciler erkek girişimcilerle karşılaştırıldığında, genelde aralarında benzerlik bulunmasına rağmen kadın girişimciler farklı güdülere, iş hüneri düzeyine ve mesleki geçmişe sahiptir⁴. Özellikle kadınların işe başlama nedenlerinin erkeklerden farklı olduğu tespit edilmiştir. Erkekler daha çok kendi geleceklerini kontrolleri altında tutma amacıyla hareket ederken, kadınlar, başarıya güdüleri daha yüksek ve yetenekli olmalarına rağmen, üst yönetim kadrolarına getirilmemeleri sonucu yaşadıkları hayal kırıklıkları neticesinde girişimci olmaktadır⁵. Kadınların firma yönetim yöntemlerinin erkeklerinkinden farklı olması girişimciye destek sağlarken; cinsel farklılıklara dikkat edilerek yeni değerlendirme kriterlerinin belirlenmesini gerektirmektedir. Buna ek olarak kadın girişimcilerin bireysel veya grup olarak kolayca ulaşabilecekleri eğitim ve danışma merkezlerinin açılması başarının artmasında yardımcı olacaktır⁶.

Erkek girişimciler ile kadın girişimciler karşılaştırıldığında; erkeklerin genelde 25 – 35 yaşları arasında, kadınların ise 35 – 45 yaşları arasında işlerini kurdukları tespit edilmiştir⁷.

¹ Eyüboğlu, Dilek, , Girişimciliğin Geliştirilmesi, No: 668, (Ankara: Milli Produktivite Merkezi Yayınları, 2004) ss. 9-10.

² Arıkan, Semra, Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, (Ankara Siyasal Kitabevi, 2004) ss. 46-47.

³ Demircan, Nigar, Girişimcilik ve Girişimcilerin Kişilik Özellikleri Konusunda Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gebze, 2000, s. 25.

⁴ Çelebi, Nilgün, Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri ve Örgütlerinde Kadın Girişimciler, (Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1997), s. 19.

⁵ Arıkan, 'Girişimcilik...', ss. 293-294.

⁶ European Commission, December, Good practices in the promotion of female entrepreneurship: examples from Europe and other OECD Countries, Austrian Institute for Small Business Research Vienna, 2002, s.105.

⁷ Kutanis, Rana Ö., Girişimci Kadınlar, (İstanbul: Değişim Yayınları, 2006), s. 37.

Ayrıca, girişimci kadın özellikleri;

- Kendi adına kurulmuş bir işyerine sahip olması,
- Ortaklık kurması, kendi çalışması ya da birilerini istihdam etmesi,
- Sektörüne bağlı olarak, mal ya da hizmetin, üretiminden pazarlanmasına kadar görev alması ya da görevlendirmesi,
- İş ile ilgili gerekli irtibatları kendi kurması ve yine işi ile ilgi kararlarda ve kazancın değerlendirilmesi konusunda tek başına karar vermesi,

şeklinde sıralanabilir. Girişimci kadın olmak, daha fazla özerklik, özgür hareket etme, bağımsızlık ve kişisel özgürlük imkânı vermektedir. Bununla birlikte, işine yönelik kısa ve uzun vadeli planlar yapma, kaynakları optimum kullanma, kişiler arası iletişim kurma, tecrübelerini aktarma gibi becerilere de sahip olabilmek, girişimci kadında bulunması gereken özelliklerdendir⁸ (Kutanis, 2006: 56).

Yapılan araştırmalar iş kurmada ve kurulan bu işlerin yürütülmesi sürecinde kadınların erkek girişimcilerin karşılaştıkları benzer zorlukların yanısıra cinsel ayrımcılık, kadınlara karşı önyargılı düşünceler, çocuk yuvalarının azlığı ve esnek seçenekler sunulmaması, üretim ve/veya pazarlama ağlarına kolayca girememeleri ailelerine karşı sorumluluklarının fazlalığı gibi bazı sorunlarla karşı karşıya kalabildiklerini göstermektedir⁹.

Kadınlar ekonomik olarak güçlerini artırdıkça politikacıların dikkatini daha çok çekecekleri gibi demokrasinin gelişmesinde de erkekler kadar etkin katılım sağlayabileceklerdir. Bunun sağlanabilmesi için hane halkının genellikle alış-verişlerinde önemli karar verici rolündeki kadın bir müşteri olarak elinde bulundurduğu gücüne, girişimci sıfatını eklediğinde profesyonel yardım ve desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu süreçte kadınların karşılaştıkları yoksulluğun azaltılması, mikro girişimcilik, iş alanlarına girişlerdeki engeller, feminist yaklaşımlar, iş yönetimi, organizasyon yapıları ve eğitim problemleri birbirleriyle o kadar iç içe girmişlerdir ki bunlardan birini tek başına ele alarak çözüm üretebilmek oldukça zordur. Kadınların ekonomik hayata katılabilmeleri için gerekli olan ortamın yaratılması ve gerekli eğitim ve kurslara katılabilmelerine olanak sağlanması; kadın girişimciliğini teşvikte önemlidir. Kadınlara gerekli önemi göstererek gelişmelerine katkıda bulunmuş ulusların ekonomik büyümede genellikle istikrarı yakaladıkları gözlemlenmiştir¹⁰.

Devlet İstatistik Enstitüsünce şirketleşmemiş, basit usulde vergilendirilen veya hiç vergi vermeyen, 1 – 9 oranında çalışan olan ve tarım dışı tüm iktisadi birimleri kapsayan (kendi hesabına veya işveren olarak) informal sektörde çalışanların % 15'ini kadınların oluşturduğu ve bunların % 95'inin sosyal güvenceden yoksun bulunduğu raporlanmıştır. 2004 verilerine göre; Türkiye geneline baktığımızda da

⁸ Kutanis, Rana Ö., Girişimci ..., s. 56.

⁹ European Commission, Good practices in the promotion of female entrepreneurship: examples from Europe and other OECD Countries, Austrian Institute for Small Business Research Vienna, December 2002, s. 3.

¹⁰ Women Entrepreneurs in the Global Economy, Susanne E. Jalbert, 17 Mart 2000 Phyllis Bonanno, ss.3-19.

istihdama katılan kadınların %58.5'i tarım sektöründe, %12.9'u sanayi sektöründe, %28,6'sı ise hizmet sektöründe çalışmaktadır¹¹.

Bu dağılım, Türkiye'deki kadın işgücünün, bilgi toplumuna dönüşmüş ülkelerdeki istihdam yapısına henüz sahip olmadığını göstermektedir. Oysa bu ülkelerde kadınların en fazla istihdam edildiği sektör hizmet sektörüdür. Ülkemizde ise kadınların en fazla istihdam edildiği sektör tarım sektörüdür. Bu farklılığın birinci temel nedeni, tarım sektöründeki işlerin çoğunun küçük çaplı olması, bu nedenle aile fertlerinin tümü tarafından yapılmasıdır. İkinci neden ise, ülkemizdeki kadın işgücünün büyük bir bölümünün ev dışındaki işlerde çalışacak eğitim ve beceriye henüz kavuşamamış olmasıdır¹². Buna bağlı olarak;

- Kente göre (% 18,3) kırsal alanda daha çok kadın işgücüne katılıyor (% 36.7) gibi görünse de kırdaki 100 kadından 89'u tarım kesiminde ve bunların % 81.9'u herhangi bir ücret almaksızın ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır¹³. Ancak kırdan kente göç ile beraber ücretsiz aile işçisi konumunda olan kadınlar, giderek ücretli olarak daha çok işgücü piyasasına katılmaya başlamaktadır. Kadınların işgücüne katılımı yaşa bağlı olarak önemli dalgalanmalar göstermektedir. En yoğun katılım 20-24 yaş aralığında gerçekleşmekte, daha sonra giderek düşmektedir¹⁴.
- Sanayi sektöründeki kadınlar genellikle %66 oranla tekstil, %14 oranla da gıda sektöründe çalışmaktadırlar.
- Girişimcilik gerektiren mesleklerde veya işveren konumunda çalışan erkek sayısı 234 bin iken, aynı konumda 13 bin kadın bulunmaktadır. Yani kadınların erkeklere oranı %6'dır.
- 1999 yılı verilerine göre; iş yaşamında kadın girişimci oranı ise %1,4'tür¹⁵. Kadın girişimcilerin sayısı son dört yıl içinde %74'lük bir artışla 68 bine yükselmiş olsa dahi, 2007 yılı başındaki kadın girişimcilerin toplam girişimciler içindeki oranı sadece % 6.1'e yükselmiştir. ABD'de tüm girişimcilerin %38'i kadın girişimcilerden oluşmakta ve 27.5 milyon kişiye iş imkanı sağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise kadın girişimcilerin oranı ortalama olarak %25'ler civarındadır. Bu düşük oranların en önemli nedeni olarak, toplam ücretliler arasında kadın ücretli oranının %22'lerde kalması sayılabilir. Ayrıca, çalışma hayatında memur, orta ve üst düzey yönetici olarak deneyim kazanamayan bir kadının, girişimciliğe atılmaya cesaret edemediği de tespit edilmiştir¹⁶.

¹¹ www.kssgm.gov.tr/20 Mayıs 2007.

¹² Dura, Cihan ve Atik Hayriye, Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye, Literatür Yayınları, İstanbul, 2002, s. 107.

¹³ www.kssgm.gov.tr/20 Mayıs 2007.

¹⁴ http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1350/19 Haziran 2007.

¹⁵ Eyüboğlu, Dilek, Girişimciliğin Geliştirilmesi, , No: 668, (Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 2004), s. 95.

¹⁶ www.franchise-net.com/DE/Franchise-news_from/Turkey/E4049.pdf/ 20 Mayıs 2007.

Ülkemizde, kadınların işgücüne katılma oranı erkeklerin ancak üçte biri kadardır. Kadınların işgücüne katılım oranları tarımdan göçle beraber 1950'lerden bu yana hızla düşmektedir. 1955'te % 72 iken, 1989'da % 35.1, 1999'da % 29.7 ve 2005 yılında % 24.7 olmuştur. Bu oranın AB ve OECD ortalaması ise yüzde 61'dir¹⁷. OECD ülkeleri arasında Türkiye, kadın emeğinin işgücüne katılım oranı en düşük ülkedir. Genelde kentli kadınların istihdamının en yoğun olduğu imalat sanayinde çalışan kadın oranı Güney Kore, Meksika, Malezya, Endonezya gibi ülkelere düşüktür. Türkiye'de kadınların endüstriyel üretime katılmalarının daha çok kayıt dışı ve görünmez olmasının da bu sonuçta rolü vardır¹⁸.

Yetersiz eğitim düzeyi ve bilgi-beceri eksikliği, kadın işgücünün başta gelen sorunlarından biridir. Türkiye'de istihdamdaki kadın işgücünün eğitim düzeyini incelediğinde karşımıza çıkan manzara şöyledir: Okuryazar olmayan: %22, İlkokul mezunu: % 51, Ortaokul mezunu: % 9, Lise mezunu: % 10 ve Yüksekokul ve üniversite mezunu ise % 8'dir¹⁹.

Kadınlar Cumhuriyet sonrası dönemde eğitim, siyasi temsil ve istihdam alanlarında kamu yaşamında geniş yer bulabilmişler ancak gelenekleri açısından toplumdaki rollerinde önemli değişiklik olmamıştır. Erkeklerle aileyi mali yönden destekleme, kadınlara ise ev idaresi ve çocukları yetiştirme görevi düşmektedir. Kadınların iş dünyasında yer almaya başlamaları kredi veren banka ve diğer kamu kuruluşlarını temsilcilerini rahatsız etmiş ve bu durum girişimci kadınların sorunu haline gelmiştir²⁰. Ülkemizde kadın girişimcilik ile ilgili çalışmalarda, AB, OECD ve BM gibi uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini destekleyici ve yaygınlaştırıcı politikalar izlemesi önemli ölçüde etkili olmuştur. Buna rağmen ülkemizde, ancak 1990'lı yıllardan itibaren girişimci kadınlar üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır²¹. Bir ülkenin sosyal açıdan gelişmişliğinin bir göstergesi de kadın girişimci sayısının artmasıdır. Ülkemizde kadın girişimci ve kadın yöneticilerle ilgili sorunların çözülmesi ve girişimciliğin özendirilmesiyle; ekonomik ve sosyal gelişme birbirine paralel olarak gelişecektir²².

Türkiye'de kadına karşı ayrımcılığın ortadan kalkması ve kadınların ekonomik olarak kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla çeşitli dernekler, birlikler çeşitli programlar geliştirerek hayata geçirmişlerdir. KOSGEB, kadınlar için girişimcilik eğitimi vermiş ve web sayfalarında kadın girişimci geliştirme aktivitelerine düzenli olarak yer vermiştir. 2002 yılında kurulan Kadın Girişimciler Derneği geliştirdiği birçok sosyal sorumluluk projesi ile Türkiye'de kadının statüsünü yükseltmeyi ve kadın girişimciliğini teşvik etmeyi ve desteklemeyi amaçlamaktadır.

¹⁷ http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1350/19 Haziran 2007.

¹⁸ Tess – İş, Kadın Dosyası, Sayı: 2005-1, 2005, s. 33.

¹⁹ Kocacık, Faruk ve Gökkuş Veda B., (2005), Türkiye'de Çalışan Kadınlar Ve Sorunları, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, ss. 195-219.

²⁰ Kutanis, Rana Ö., *Girişimci Kadınlar*, (İstanbul: Değişim Yayınları, 2006), s. 67.

²¹ http://eab.ege.edu.tr/pdf/2_2/C2-S2-%20M8.pdf, Yetim, Nalan, Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği / 15 Haziran 2007.

²² Çelik, Cemile ve Özdevecioğlu, Mahmut, Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma, Erciyes Üniversitesi Nevşehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, *I. Orta Anadolu Kongresi*, 2001, ss. 377-385.

Keza Kadın Emeğini Destekleme Vakfı, GAP-GİDEM (GAP bölgesi Girişimci Destekleme Birimi) ve TOBB çeşitli projelerle kadın girişimciliğinin gelişmesinde katkıda bulunmaktadır²³.

Türkiye’de kadınların küçük girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve kadınlar arasında küçük işyeri kurma eğiliminin artması, farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bunlardan ilki, kadınların haneye ek gelir sağlayabilmek amacıyla kendi niteliklerinin kullanarak küçük işyerleri kurmalarıdır. İkincisi ise, yine hane gelirlerindeki azalışa paralel olarak kadınların herhangi bir ücretli işte çalışma isteklerinin artışıdır. Ancak, Türkiye’de özellikle başvuru işlere uygun eğitim ve becerisi olmayan kadınların iş bulma şansları oldukça düşük olduğundan kendi hesabına çalışma, kadınların başvurdukları bir seçenek olarak ele alınmaktadır²⁴.

Çalışmamızda girişimci kadının demografik yapısı yanında ele alacağımız diğer kriterler, girişimcilerin zaman kullanımı, performans değerlendirmesi ve geliri hakkındaki düşünceleridir.

Robert D. Smither (1998) iş tatminini açıklarken gelir, çalışma koşulları, yönetim, motivasyon, işin kendisi, ilişkiler ve iletişim gibi faktörleri içeren karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ifade etmiştir²⁵. Gelir açısından işletmenin kurulma gerekçesinde kadın için bunun dördüncü sırada öneme sahip olduğunu belirtmiştik. Ancak, iktisadi hayatta işletmelerin birincil amacının kar olması ve girişimci kadınların ailelerinin ekonomisine katkıda bulunmak istemeleri, ve iş bulma şanslarının az olması işletmelerini hayata geçirmede teşvik eden unsurlardan bazıları olmuştur²⁶. Bu çalışma kapsamında, girişimci kadınların genel anlamıyla performanslarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Zaman kontrolü ve yönetimi, yöneticiler için bugünkü iş çevresinde önemli bir beceridir. Zamanı yönetebilme, kontrol edebilme ve onu etkin kullanabilme profesyonel, bilinçli bir bireyin yaşam tarzının davranışlarıdır. Bu da sadece bireysel olarak zamanın etkili kullanımını değil, aynı zamanda diğer bireylerle çalışırken zamanı etkin kullanmayı gerekli kılmaktadır²⁷. Zaman yönetiminin amacı, yalnızca daha iyi zamanlama becerilerini öğrenmek değil, aynı zamanda kişinin kendi takvimini kesinleştirmesini, daha fazla zaman kazanmak için fazla öncelik taşımayan işleri bir kenara bırakmasını sağlayacak bir yöntem geliştirmesidir. Birçok kadın her şeyi yapmanın mümkün olmadığını yaşayarak öğrenmiştir. Bunun yerine tercihler yapmak, öncelikler belirlemek ve bu kararları yaşama geçirmek için cesaretle ilerlemek gerekir²⁸.

²³ European Network to Promote Women’s Entrepreneurship, Activities Report 2005, september 2006 ss. 46-48.

²⁴ Ecevit, Yıldız, Küçük İşletme Sahibi Kadın Girişimciler Araştırması, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1996, ss. 65-67.

²⁵ Smither, R.D., The Psychology of Work and Human Performance, Third Edition, New York, Logman, 1998 ss. 245-249.

²⁶ Ecevit, Yıldız, Küçük İşletme Sahibi Kadın Girişimciler Araştırması, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü 1996.

²⁷ Akdemir, Ali, Temel İşletmecilik Bilgileri, (Kocaeli: Yayıncı Yayınları, 2003), s. 153.

²⁸ Palmer, Margaret ve Hyman Beverly, Yönetimde Kadınlar, (İstanbul: Rota Yayın Yapım Tanıtım, 1993), s. 68.

2. Araştırmanın Genel Çerçevesi

2.a Çalışmanın Amacı

Günün gelişen koşulları, kadınların eğitiminin ve birbirleri arasında etkileşimlerinin gelişmesi sonucu farkındalıklarını arttırmış ve kaderlerini tayin yönünde inisiyatif kullanma kararlılıklarını perçinlemiştir. Kadınların hem sosyal hayattaki hem de politika ve ekonomi dünyasındaki yerleri tatminkâr olmamakla beraber artış eğilimi içindedir. Kadının günlük hayatta bir iş sahibi olarak kendini ifade etmesinde gelişmeler, bu alandaki akademik çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmamızda genel anlamıyla Biga'daki girişimci kadınların profilini çıkarmak amaçlanmıştır.

2.b Çalışmanın Evreleri

Biga Ticaret ve Sanayi Odası, Lokantacı ve Köfteciler Odası ve Biga Esnaf ve Sanatkarlar Odası'na bağlı kadın girişimciler bu çalışmanın hedef kitesidir.

2.c Çalışmanın Metodu

Biga Ticaret ve Sanayi Odası'na (51), Lokantacı ve Köfteciler Odası'na (11) ve Biga Esnaf ve Sanatkarlar Odası'na bağlı (138) toplam 200 işletme içinden 42 örnek rassal olarak tabakalamalı örnekleme yöntemine göre seçilmiştir (sırasıyla 10, 2 ve 30 örnek olmak üzere). Örnek çapının küçük kalmasının bir sebebi, anketlerin uygulanması aşamasında verilen adreste adı geçen işletmelerin bulunamaması, bazılarının müstakil ev (adı geçen işletmeyle ilgisi olmayan ve başka şahıslara ait mülk) çıkmış olmasıdır. Diğer bir sebep de; önemli sayılabilecek bir orandaki işletmenin kadınların eşleri tarafından çeşitli sebeplerle eşlerinin üzerinden açılmış olmasıdır. Son olarak ankete çelişkili cevap veren işletmecilerin bilgileri ayıklandıktan sonra tabakalamalı örnek gereği sınırları koruyarak örnek kitle oluşturulmuştur. Bununla birlikte her ne kadar örnek çapı yetersiz görünse de, Bigalı girişimci kadınlar hakkında genel bir fikir vermesi ve daha sonra yapılacak çalışmalara temel oluşturması açısından önemlidir.

Çalışmamızda girişimci kadınların demografik özellikleri, hayata bakışları, performansları, zamanı değerlendirmeleri ve gelirleri hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve aralarındaki ilişkiler istatistiksel olarak incelenmiştir. Bu süreçte hazırlanan anket formatı için Emine Özmete'nin doktora tezinde oluşturulmuş olan ölçek ve anket sorularından faydalanılmıştır²⁹. Çalışmamız bir anket çalışmasıdır. Anket içinde yer alan bazı sorular sınıflama düzeyinde ölçülmüş nominal değişkenler iken bazıları adı geçen teze uygun olarak çalışma yaşamı (17 soru), gelir (6 soru) ve zaman kullanımı (9 soru) faktörleri olmak üzere ölçeklendirilerek ölçülmüş sıralı düzey (ordinal) değişkenlerdir. Çalışmamızda beşli likert yerine üçlü likert kullanılmış ve ölçek içinde yer alan bazı benzer sorular çıkartılmış veya bazı sorular detaylandırılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçları ölçeklenen anket sorularının oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan anketler sonucunda toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. 32 adet üçlü likerte göre ölçeklendirilmiş soru olumlu cümlelerde bir

²⁹ Özmete, Emine, E. Gönen, Özel Sektörde Kadın İşgücünün Çalışma Yaşamı Kalitesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu Yayın No:4, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler:4, Ankara, 2004.

fikrim yok, katılıyorum, ve katılmıyorum seçenekleri dahilinde 1, 2, 3 olarak olumsuz cümlelerde ise 3, 2, 1 olarak puanlanmıştır. Anket sorularının iç tutarlılığını incelemek üzere Cronbach Alpha katsayısı kriter olarak kullanılmıştır.

3. UYGULAMA

Bu çalışmada Biga Ticaret ve Sanayi Odası, Lokantacı ve Köfteciler Odası ve Biga Esnaf ve Sanatkarlar Odası'na bağlı kadın girişimciler ağırlıklı iş gruplarına göre tabakalıklı örnekleme ile rassal olarak seçilmiştir. Elimizde değerlendirilmeye değer 42 gözlem değerine ilişkiler sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

3.a Frekans Tabloları ve Yorumları

Bu bölümde anketimize konu olan Bigalı Girişimci Kadınların anket sorularına verdikleri yanıtlara göre oluşturduğumuz özet tablolar sunulmaktadır.

3.a.i. Girişimci Kadına İlişkin Bilgiler

Girişimci kadınların yaş, eğitim ve medeni hal gibi genel bilgileri bu bölümde tablo 1'de özetlenmiştir.. Rana Ö. Kutanis'in kadın girişimcilerin genellikle işyerlerini 35-45 yaş aralarında kurdukları yönündeki bulgusundan (bkz. sayfa 2) yola çıkarak çalışmamızda girişimci kadınları yaşları itibarıyla 35 yaş öncesi ve sonrası olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bir girişimci olarak ekonomik hayata katkıda bulunmak eğitim gibi bir süreci gerektirmesi ve örnek çapımızın yeterli büyüklükte olmaması gibi nedenlerle yaş kriterini iki gruba ayırmak uygun görülmüştür.

Girişimci kadınları iki yaş grubuna göre irdelediğimizde 35 yaş ve altında olanların oranı %38,1 iken 35 yaş üstü olanların yaklaşık % 62 olarak belirlenmiştir. Girişimci kadınların ortalama yaşı yaklaşık 38 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1:

Kadın yaş, öğrenim ve medeni durumu

		Frekans	Yüzdesi (%)
Yaş Grupları	18 – 35 Yaş Arası	16	38,1
	36 Yaş büyük olanlar	26	61,9
Öğrenim Durumu	İlkokul Mezunu	8	19,0
	Ortaokul Mezunu	5	11,9
	Lise Mezunu	14	33,3
	Üniversite ve Yüksek Lisans Mezunu	15	35,7
Medeni Hal	Evli	33	78,6
	Bekâr	6	14,3
	Boşanmış	2	4,8
	Dul	1	2,4

Kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında 1 adet yüksek lisans yapmış kadın gözlemlenirken üniversite ve lise mezunu kadınların oranı her biri için %33,3, ortaokul mezunları yaklaşık %12 ve ilkokul mezunlarının %19 olduğu tespit edilmiştir. İş sahibi kadınların %78,6'sı evli, %14,3'ü bekâr, %4,8'i eşlerinden ayrılmıştır. Eşini kaybetmiş 1 işkadını olduğu saptanmıştır.

3.a.ii. Girişimci Kadınların Ailelerine İlişkin Bilgiler

Araştırmamızda girişimci kadının aile yapısını anlamaya ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2: Aile Büyüklüğü, Tipi ve Yapısı

		Frekans	Yüzdesi (%)
Ailedeki Birey Sayısı *	2	4	11,1
	3	16	44,4
	4	11	30,6
	5	3	8,3
	6	2	5,6
Aile Tipi **	Çekirdek Aile (anne-baba-çocuklar)	27	79,4
	Geniş Aile	7	20,6
Aile Yapısı **	Yeni Evli Çift	1	3,0
	Çocuklu	31	93,9
	Çocukları Evden Ayrılmış	1	3,0

* Bekâr olan 6 girişimci kadın değerlendirilmeye alınmamıştır.

** Bekâr ve boşanmış 8 kadın değerlendirilmeye alınmamış

*** Bekâr, boşanmış ve eşini kaybetmiş 9 kadın değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere iş kuran kadınların yaklaşık % 44’ünün ailedeki birey sayısı 3, %31’ ise 4 kişidir. Ailelerinde 4’ten fazla birey olduğunu ifade eden işkadınlarının oranı ise yaklaşık %14’tür.

Kadınların ailelerinin yaklaşık %80’i çekirdek aile %20’si ise geniş ailedir. İşkadınlarının neredeyse tamamı çocuklu, yani genişleme dönemindeki ailelere sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 3: Baba Mesleği

	Frekans	Yüzdesi (%)
İçi	6	14,28
Çiftçi	6	14,28
Memur	7	16,67
Bürokrat	1	2,38
Esnaf / Sanatkâr	20	47,63
Sanayici / İş Adamı	2	4,76

Yukarıdaki tabloda girişimci kadınların babalarının mesleklerinin genel dağılımı rapor edilmiştir. Esnaf ve zanaatkâr olanların oranı % 47,63 ile ilk sırayı almaktadır. İşçi ve memur çocuğu olanların oranı %30,95 ve çiftçi olanların oranı %14,28 olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4:Büyük Babanızın Mesleği

	Frekans	Yüzdesi (%)
İşçi	5	11,9
Çiftçi	26	61,9
Memur	4	9,5
Esnaf / Sanatkâr	5	11,9
Sanayici / İş Adamı	2	4,8

İşkâdınlarının % 61,9'unun büyük babasının çiftçi, %11,9'unun işçi yine aynı oranda esnaf ve zanaatkâr olduğu tespit edilmiştir.

3.a.iii. Girişimci Kadın Eşine İlişkin Bilgiler

Aşağıdaki tabloda girişimci kadınların eşlerinin genel profili verilmiştir. Eşlerin yarısından fazlası orta yaş grubunda yer alırken ikinci sırada yüzde 30 ile 46 yaş ve üstü gruptaki erkekler yer almaktadır. 24 – 35 yaşları arasında olan erkeklerin oranı ise yaklaşık %17'dir. Ortalama yaş bu gruptaki eşler için yaklaşık 41 olmuştur. Eşlerin % 44'ü lise, %26,5'i üniversite, %20,6'sı ortaokul ve %8,8'i de ilkököl mezunudur.

Tablo 5:Eşe ilişkin bilgiler

		Frekans	Yüzdesi (%)	
Eşinizin Yaşı *	24 – 35	5	16,7	
	36 – 45	16	53,3	
	46 – 61	9	30,0	
Eşinizin Durumu **	Öğrenim	İlkokul Mezunu	3	8,8
		Ortaokul Mezunu	7	20,6
		Lise Mezunu	15	44,1
		Üniversite Mezunu	9	26,5
Eşinizin Mesleği ***		İşçi	5	15,2
		Memur	2	6,1
		Üst Düzey Yönetici	1	3,0
		Birim Yöneticisi	1	3,0
		Uzman Meslek Grubu (avukat, doktor, vb)	5	15,2
		Çalışmıyor	1	3,0
		Serbest Meslek	16	48,5
		Çiftçi	1	3,0
Üretim/sanayici	1	3,0		

* Bekâr ve boşanmış olan kadınlar dâhil edilmemiştir.

** Bekâr ve boşanmış 8 kadın dâhil edilmemiştir.

*** Bekâr, boşanmış ve eşini kaybetmiş 9 kadın dâhil edilmemiştir.

Eşlerin yaklaşık yarısı serbest meslek sahibi oldukları tespit edilmiştir. % 6'sı yönetici konumunda, %21,3'ü işçi ve memur iken uzman meslek grubunda olanların oranının da % 15,2 olduğu saptanmıştır.

3.a.iv Çocuklara İlişkin Bilgiler

Tablo 4'te aileler sahip olduğu çocuk sayılarına göre gruplandırılmış, bir sonraki tabloda da çocukların yaş ve cinsiyetlerine dağılımları özetlenmiştir.

Tablo 6:Çocuklara ilişkin veriler

		Frekans	Yüzdesi (%)
Çocuk Sayısı *	1 Çocuk	15	41,7
	2 Çocuk	18	50,0
	3 Çocuk	3	8,3

* Bekâr olan kadınlar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Anketin uygulandığı kadınların 15 tanesinin 1, 18 tanesinin 2 ve 3 tanesi de 3 çocuğa sahiptirler. Ailelerin sahip oldukları ortalama çocuk sayısı 1,67'dir.

Tablo 7:Çocukların yaş ve cinsiyetlerine ilişkin veriler

	Kız		Erkek	
	Frekans	Yüzdesi (%)	Frekans	Yüzdesi (%)
6 ve küçük	8	21,2	7	30,4
7 – 12	8	24,2	5	21,8
13 – 18	5	15,2	4	8,7
19 ve üstü	14	39,4	9	39,1

Çocukların büyük bir çoğunluğu (%39,4 kız ve %39,1 erkek) 19 yaş ve üstündedir. Altı yaşında ve daha küçük çocuk sahibi olanların oranı kız çocukları için %21,2 iken erkeklerde ise %30,4'dir.

3.a.v. Yerleşime İlişkin Veriler

Biga'daki kadın girişimcilerin konut mülkiyeti, konut türü ve yerleşim yerine ilişkin bilgiler Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 8:Konut Mülkiyeti, Tipi ve Yaşanılan Yer

		Frekans	Yüzdesi (%)
Konut Mülkiyeti	Ev Sahibi	29	69
	Kiracı	12	28,6
	Diğer	1	2,4
Konut Tipi	Apartman	32	76,2
	Müstakil Ev	10	23,8
Ailenin Yaşadığı Yer	Merkez	39	92,9
	Köy	3	7,1

Kadınların %69 gibi büyük bir oranı kendi evlerinde oturmakta ve % 28,6'sı ise kiracı durumundadır. Girişimci kadınların %76,2 si apartman dairesinde ve %93 gibi bir çoğunlukla ilçe merkezinde oturdukları belirlenmiştir. Müstakil ev sahiplerinin toplam içindeki oranı %23,8 olarak gözlemlenmiştir.

3.a.vi. İş Yaşamına İlişkin Bilgiler

İş hayatına başlamış kadınların neredeyse yarısı (%47,6'ı) 5 yada daha az süredir işyerlerini çalıştırmaktadırlar. 6 – 10 ve 11 – 19 yıldır buldukları sektörde faaliyetlerine devam eden kadınların oranı her bir grup için sırasıyla %21,4 ve %19'dur. 20 – 30 yıldır iş hayatındaki faaliyetlerini sürdüren kadın girişimcilerin örnek içindeki payı %12 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 9: İş faaliyet süresi

İş faaliyet süresi	Frekans	Yüzdesi (%)
0 – 5 yıl	20	47,6
6 – 10 yıl	9	21,4
11 – 19 yıl	8	19,0
20 – 30 yıl	5	12,0

Tablo 10: İşletmeyi Kurduğunuzdaki Yaşınız

Yaş	Frekans	Yüzdesi (%)
18 – 25	14	33,3
26 – 33	16	38,1
34 – 41	7	16,7
42 – 45	5	11,9

Biga'daki iş sahibi kadınlara ilişkin örnek kütledeki gözlemimize göre işletmelerinin ağırlıklı olarak (%38,1) 26 –33 yaşları arasında açtıklarını görmekteyiz. İkinci sırada ise %33,3'lük oranla daha genç grubu oluşturan 18 – 25 yaş aralığındaki kadınların olduğunu görmekteyiz. 34 ila 41 yaşları arasında işlerini kurmuş olan kadınların %16,7 ve 42 ile 45 yaşları arasında iş kuran kadınların ise % 11,9 oranında oldukları hesaplanmıştır.

Tablo 11: İşletmeyi Kurduğunuzdaki Medeni Haliniz

Medeni Hal	Frekans	Yüzdesi (%)
Evli	36	85,7
Bekâr	6	14,3

İş sahibi olan kadınların yaklaşık % 14'ü bekârken, geri kalanı da evlendikten sonra kendi işlerini kurmuşlardır.

Tablo 12: İşin Kurulması İçin Sağlanan Finanssal Kaynak

Finanssal Kaynak	Frekans	Yüzdesi (%)
Kişisel Birikimler	24	57,1
Eş	10	23,8
Akrabalar	4	9,5
Banka Kredisi	3	7,1
Banka Kredisi ve Kişisel Birikimler	1	2,4

Kadınların %57'si işlerini kurarken şahsi birikimlerini kullanmışlar, %23,8 eşinden destek görmüş ve akrabalarından destek alanlar ise % 9,5 olarak tespit edilmiştir. Banka kredisi kullananların oranı %7,1 ve kişisel birikimleri ve banka kredisini beraber kullananların oranı ise toplam içinde sadece %2,4 olmuştur.

Aşağıdaki tabloda iş kadınlarının istihdam ettikleri erkek ve kadın sayıları verilmiştir.

Tablo 13: İstihdama Katkısı

		Frekans	Yüzde
Kadın İşgücü Sayısı	1	17	58,6
	2	7	24,1
	3	3	10,3
	5	1	3,4
	9	1	3,4
Erkek İşgücü Sayısı	1	3	37,5
	2	3	37,5
	3	1	12,5
	4	1	12,5

Tabloda görüldüğü üzere, kurulan işletmelerin kadında 29, erkeklerde 8 kişiye istihdam sağladığı görülmektedir. Bu işletmelerin önemli bir çoğunluğu (20 işletme) tek kişiye istihdam sağlarken, 9 kişiye birden istihdam sağlayan sadece bir firma tespit edilmiştir.

Tablo 14:Çalışma Yaşamına İlişkin Düşünceler

		Frekans	Yüzdesi (%)
5 Yıl Önceki Durum	Kararsızım	8	19,0
	Kötü	8	19,1
	İyi	26	61,9
Şu Anki Hissi	Kararsızım	5	11,9
	Kötü	5	11,9
	İyi	22	76,2
5 Yıl Sonrasına İlişkin Beklenti	Kararsızım	5	11,9
	Kötü	10	23,8
	İyi	27	64,3

5 yıl öncesi bugünü ve 5 yıl sonrasına ilişkin düşünceler bu tabloda incelenmiştir. Bireylerin kısa (1 yıldan az) ve orta dönemde (1-5 yıllık bir zaman dilimini içermektedir) beklentilerinde bir değişim olup olmadığı incelenmiştir.. Belirsizliklerin çok olduğu ülkemizde uzun dönemli planlar ve beklentiler fazla gerçekçi olmayacağı için incelemeye dahil edilmemiştir. 5 yıl önceki durumunun genel anlamıyla iyi olduğunu ifade eden kadınların oranı %61,9, olumsuz olarak niteleyenlerin oranı ise %19,1 olarak gözlemlenmiştir. Bu gün itibariyle çalışma yaşamına olumlu bakışta bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Yüzde 76,2 genel anlamıyla durumlarının iyi olduğunu belirtmiştir. Kararsızların oranı 5 yıl önceki duruma göre %19'dan %11,9'a gerilemiş ve olumsuz olarak yorumlayanların oranı da %11,9'a düşmüştür. Geleceğe ilişkin beklentiler irdelendiğinde kararsızların oranı sabit kalırken olumsuz beklentileri olanların oranı %23,8 ve olumlu bekleyişleri olanların oranı %64,3 olarak hesaplanmıştır.

3.b. ÇALIŞMADAKİ DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİ ANALİZİ SONUÇLARI (ÇAPRAZ TABLOLAR)

Demografik özellikler ile iş sahibi kadınların iş yaşamına ilişkin görüşler arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığını irdelemek için ki-kare ilişki testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir. Kullandığımız ki kare testi, iki veya daha fazla değişken grubu arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını incelemek için kullanılır. Bu çalışmada ikili ilişki analiz sonuçları irdelenmiştir. Bu bağlamda H_0 hipotezimiz “değişkenler arasında istatistiksel ilişki yoktur”; alternatif hipotezimiz H_1 ise “değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki vardır” şeklindedir. Boş hipotezde ortaya koyduğumuz değişkenin birbirinden bağımsız olması, iki gözlem değerleri arasında bir ilişkinin olmadığı anlamına gelir.

3.b.i. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Bu aşamada çalışmada likert ölçeği ile puanlama yoluyla ölçülen 32 anket sorusu (değişkenler) için kullandığımız üçlü likert ölçeğine ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ölçeklendirdiğimiz anket sorularının geçerliliği ve

güvenilirliği için Cronbach Alpha test istatistiği kullanılmıştır. Cronbach Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme ölçütü;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir³⁰.

Toplam 32 adet anket soru için Cronbach Alpha (α) test istatistiği (iç tutarlılık katsayısı) = 0,728 olarak hesaplanmış dolayısıyla geçerlilik ve güvenilirlik test sınavında kullanılan ölçeğinyüksek derecede güvenilir derecede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneklemdaki bireylerin sayısının artması durumunda Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının daha üst değerlere sahip olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, sahip olunan 0.728 değeri, anketteki soruların bireyler tarafından iyi düzeyde ciddiye alınarak cevaplandırılmış göstermektedir

3.b.ii. Çalışma Yaşamına İlişkin Düşünceler

İlk olarak anketteki değişkenler ile iş sahibi kadınların yaşları arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Tablo 15: Anketteki Değişkenlerle İşletmecinin Yaşı Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşimde Yeteneklerimin Büyük Bir Kısmını Kullanıyorum	5,745	0,219	H ₀ Kabul
İşimde Yeni Yetenek ve Beceriler Geliştiriyorum	1,918	0,590	H ₀ Kabul
İşimde Öğrendiklerimin Çok Az Olduğunu Düşünüyorum	5,383	0,250	H ₀ Kabul
İşimde Beceri ve Yeteneklerimin En Önemlilerini Kullandığımı Düşünüyorum	7,653	0,105	H ₀ Kabul
İşimde Genellikle Başarısız Olduğumu Düşünüyorum	2,937	0,401	H ₀ Kabul
İş Performansımın Genellikle İyi Olduğunu Düşünüyorum	0,334	0,953	H ₀ Kabul
İşte En Önemli Amaçlarıma Ulaşamadığımı Düşünüyorum	3,296	0,510	H ₀ Kabul
İşimde Başarılı Olmanın Kişiliğimin Bir Parçası Olduğunu Düşünüyorum	2,932	0,569	H ₀ Kabul
Hayatımdaki En Önemli Şey İşimdir	9,208	0,056*	H ₁ Kabul
Hayatımdaki En Önemli Tatmin Kaynağım İşimdir	8,794	0,066*	H ₁ Kabul
İşin Koşullarını Daha İyi Yapabilmek İçin Yapabileceğim Şey Çok Azdır	2,703	0,609	H ₀ Kabul
İşte Ne Yapacaklarım Konusunda Karar Vermede Yalnız Karar Vermekte Zorlanırım	3,877	0,423	H ₀ Kabul
İş Yerindeki Faaliyetlerin Çoğu Sıkıcı ve Monotondur.	7,008	0,135	H ₀ Kabul
Genelde Verdiğim Kararlar Uygulanabilir Olmamakta	4,383	0,357	H ₀ Kabul

* $\alpha = 0,10$ anlamlılık düzeyinde

³⁰ Kazım Özdamar, Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitapevi, Eskişehir, 2002, s.673.

Tablo 1’de ölçek değişkenlerle girişimci kadının yaşı arasında anlamlı bir ilişki olup olunmadığına bakılmış ve sadece “hayattaki en önemli şey işimdir” ve “hayattaki en önemli tatmin kaynağım işimdir” görüşleri ile yaş arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($\alpha = 0,10$ anlamlılık düzeyinde) olduğu tespit edilmiştir. Alfa’nın 0,10 anlamlılık düzeyi birinci tip hata olasılığını artırmakla birlikte bu araştırmada değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığı sınındığı için düşük düzeyde olsa bile ilişkili değişkenleri belirleyebilmek amacıyla alfa %10 alınmıştır. Bu bağlamda istatistiksel açıdan anlamlı bulunan iki ilişkiye ait tablolar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 15. 1: “Hayatımda En Önemli Şey İşimdir” Görüşü ile Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare ilişki Tablosu

		Yaşınız		Toplam	
		35 Yaş ve altı	36 Yaş ve üstü		
Hayatımdaki En Önemli Şey İşimdir	Kararsızım	Frekans	0	3	3
		Yüzdesi	0.0	7.1	7.1
	Katılmıyorum	Frekans	11	17	28
		Yüzdesi	22.3	40.4	66.7
	Katılıyorum	Frekans	5	6	11
		Yüzdesi	11,9	14,3	26,2
	Toplam	Frekans	16	26	42
		Yüzdesi	38.1	61.9	100.0

$\chi^2 = 9,208$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,056

“Hayatımdaki en önemli şey işimdir” görüşündeki gruplar arası farklılaşmaya ilişkin ki-kare tablosu yukarıda özetlenmiştir. 36 yaş ve üstündekilerin 35 yaş ve altı gruba göre bu fikre daha kuvvetli bir şekilde karşı çıktığı gözlemlenmiştir. Aşağıdaki tabloda ise “Hayatımdaki en önemli tatmin kaynağım işimdir” görüşünün iki yaş grubu arasında farklı algılamada 36 yaş ve üstünün diğer gruba göre ağırlıklı olarak farklı düşündüğü görülmektedir.

Tablo 15. 2: “Hayatımda En Önemli Tatmin Kaynağım İşimdir” Görüşü ile Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare ilişki Tablosu

		Yaşınız		Toplam
		35 Yaş ve altı	36 Yaş ve üstü	
Hayatımdaki En Önemli Tatmin Kaynağım İşimdir	n			
	rum			
	m			

$\chi^2 = 8,794$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,066

Anketteki değişkenler ile kadın girişimcilerin kurduğu işletmenin yaşı arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Hayatımdaki en önemli şey işimdir görüşüne 36 yaş ve üstündeki girişimci kadınların diğer gruba göre daha kuvvetli karşı çıkmaktadırlar.

Tablo 16: Ölçek Değişkenlerle İş Yeri Faaliyet Süresi Arasındaki Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşimde Yeteneklerimin Büyük Bir Kısmını Kullanıyorum	7,169	0,518	H ₀ Kabul
İşimde Yeni Yetenek ve Beceriler Geliştiriyorum	8,779	0,186	H ₀ Kabul
İşimde Öğrendiklerimin Çok Az Olduğunu Düşünüyorum	9,286	0,319	H ₀ Kabul
İşimde Beceri ve Yeteneklerimin En Önemlilerini Kullandığımı Düşünüyorum	11,284	0,186	H ₀ Kabul
İşimde Genellikle Başarısız Olduğumu Düşünüyorum	4,307	0,635	H ₀ Kabul
İş Performansımın Genellikle İyi Olduğunu Düşünüyorum	2,683	0,847	H ₀ Kabul
İşte En Önemli Amaçlarıma Ulaşamadığımı Düşünüyorum	1,119	0,257	H ₀ Kabul
İşimde Başarılı Olmanın Kişiliğimin Bir Parçası Olduğunu Düşünüyorum	5,242	0,731	H ₀ Kabul
Hayatımdaki En Önemli Şey İşimdir	7,723	0,461	H ₀ Kabul
Hayatındaki En Önemli Tatmin Kaynağım İşimdir	5,683	0,688	H ₀ Kabul
İşin Koşullarını Daha İyi Yapabilmek İçin Yapabileceğim Şey Çok Azdır	17,776	0,023*	H ₁ Kabul
İşte Ne Yapacaklarım Konusunda Karar Vermede Yalnız Karar Vermekte Zorlanırım	9,856	0,275	H ₀ Kabul
İş Yerindeki Faaliyetlerin Çoğu Sıkıcı ve Monotondur.	12,246	0,141	H ₀ Kabul

* $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde

İşyeri faaliyeti süresi ile ölçek değişkenlerden, kurduğu işletmenin işlerini daha iyi yapabilmek için yapabileceği bir şey olmadığı düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya ilişkin Ki-Kare analiz sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16.1:“İşin Koşullarını Daha İyi Yapabilmek İçin Yapabileceğim Şey Çok Azdır” görüşü ile İşyerinin Faaliyet Süresi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare İlişki Tablosu

			İşyerinin Faaliyet Süresi			Toplam
			1 - 5 Yıl Arası	6 - 10 Yıl Arası	11 Yıl ve Üstü	
İşin Koşullarını Daha İyi Yapabilmek İçin Yapabileceğim Şey Çok Azdır	Kararsızım	Frekans	1	3	0	4
		Yüzdesi	2,5%	7,5%	0,0%	10,0%
	Katılıyorum	Frekans	5	2	6	13
		Yüzdesi	12,5%	5,0%	15,0%	32,5%
	Katılmıyorum	Frekans	13	3	7	23
		Yüzdesi	32,5%	7,5%	17,5%	57,5%
	Toplam	Frekans	19	8	13	40
		Yüzdesi	47,5%	20,0%	32,5%	100,0%

$$\chi^2 = 17,776 \text{ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,023}$$

Yukarıdaki ilişki tablosunda “işin koşullarını daha iyi yapabilmek için yapabileceğim şey çok azdır” görüşünün işyeri faaliyet süresi arasındaki farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu özetlenmiştir. İş yerini yeni kuranların (1-5 yıl) diğer gruplara göre bu fikre ağırlıklı olarak katılmadıklarını görmekteyiz. Aynı tabloda iş hayatında 11 yıl ve daha fazla aktif olan firma sahibi kadın girişimcilerin 6-10 yıl arası ekonomik aktivitelerini sürdürenlere oranla yapabilecekleri şeyler olduğu konusunda daha olumlu yaklaşım sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 17: Ölçek Değişkenlerle Eğitim Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşimde Yeteneklerimin Büyük Bir Kısmını Kullanıyorum	8,22	0,942	H ₀ Kabul
İşimde Yeni Yetenek ve Beceriler Geliştiriyorum	4,858	0,963	H ₀ Kabul
İşimde Öğrendiklerimin Çok Az Olduğunu Düşünüyorum	12,659	0,698	H ₀ Kabul
İşimde Beceri ve Yeteneklerimin En Önemlilerini Kullandığımı Düşünüyorum	14,753	0,543	H ₀ Kabul
İşimde Genellikle Başarısız Olduğumu Düşünüyorum	15,064	0,238	H ₀ Kabul
İş Performansımın Genellikle İyi Olduğunu Düşünüyorum	6,493	0,889	H ₀ Kabul
İşte En Önemli Amaçlarıma Ulaşamadığımı Düşünüyorum	24,653	0,076*	H ₁ Kabul
İşimde Başarılı Olmanın Kişiliğimin Bir Parçası Olduğunu Düşünüyorum	12,501	0,709	H ₀ Kabul
Hayatımdaki En Önemli Şey İşimdir	18,988	0,269	H ₀ Kabul
Hayatımdaki En Önemli Tatmin Kaynağım İşimdir	15,629	0,479	H ₀ Kabul
İşin Koşullarını Daha İyi Yapabilmek İçin Yapabileceğim Şey Çok Azdır	14,098	0,591	H ₀ Kabul
İşte Ne Yapacaklarım Konusunda Karar Vermede Yalnız Karar Vermekte Zorlanırım	13,913	0,605	H ₀ Kabul
İş Yerindeki Faaliyetlerin Çoğu Sıkıcı ve Monotondur.	26,674	0,045*	H ₁ Kabul
Genelde Verdiğim Kararlar Uygulanabilir Olmamakta	24,370	0,082*	H ₁ Kabul

* $\alpha = 0,10$ anlamlılık düzeyinde

Eğitim seviyesi ile işimde en önemli amaçlarıma ulaşamadığım, iş yeri faaliyetlerinin monoton ve sıkıcı olması ve verilen kararların genelde uygulanabilir olmaması arasında bir ilişki olabileceği tespit edilmiştir. Aşağıdaki tablolarda bu değişkenlere ilişkin ki kare sonuçları verilmiştir.

Üniversite veya yüksek lisans mesunları ile lise mezunlarının ilk ve orta öğrenimini tamamlamış olan girişimcilere oranla işlerinde en önemli amaçlarına ulaştıkları görüşünde değiller.

Tablo 17. 1: “İşte En Önemli Amaçlarıma Ulaştığımı Düşünüyorum” Görüşü ile Eğitim Değişkeni Arasındaki Ki-Kare İlişki Tablosu

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu	
İşte En Önemli Amaçlarıma Ulaşamadığımı Düşünüyorum	Kararsızım	Frekans	4	1	3	3	11
		Yüzdesi	9,5	2,4	7,1	7,1	26,2
	Katılıyorum	Frekans	2	2	3	5	12
		Yüzdesi	4,8	4,8	7,2	11,9	28,5
	Katılmıyorum	Frekans	2	2	8	7	19
		Yüzdesi	4,8	4,8	19	16,6	45,2
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1	11,9	33,3	35,7	100,0

$\chi^2 = 24,654$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,076

Tablo 17. 2: “İş Yerindeki Faaliyetlerin Çoğu Sıkıcı ve Monotondur” Görüşü ile Eğitim Değişkeni Arasındaki İlişki

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu	
İş Yerindeki Faaliyetlerin Çoğu Sıkıcı ve Monotondur.	Kararsızım	Frekans	0	2	0	0	2
		Yüzdesi	0,0	4,8	0,0	0,0	4,8
	Katılıyorum	Frekans	1	1	2	3	7
		Yüzdesi	2,4	2,4	4,8	7,1	16,7
	Katılmıyorum	Frekans	7	2	12	12	33
		Yüzdesi	16,7	4,8	28,6	26,6	78,6
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1	11,9	33,3	35,7	100,0

$\chi^2 = 26,674$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,045

Yukarıdaki tabloda farkı eğitim seviyesindeki kadın girişimcilerin iş yerindeki faaliyetleri monoton bulunup bulunmadığına dair farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu özetlenmiştir. Sonuçta lise mezunu ile üniversite ve yüksek lisans mezunlarının ilkökul ve ortaokul mezunlarına göre iş yeri faaliyetlerini monoton bulmadıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 17. 3: “Genelde Verdiğim Kararlar Uygulanabilir Olmamakta” Görüşü ile Eğitim Değişkeni arasındaki Ki-Kare İlişki Tablosu

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu	
Genelde Verdiğim Kararlar Uygulanabilir Olmamakta	Kararsızım	Frekans	0	1	1	1	3
		Yüzdesi	0,0	2,4	2,4	2,4	7,1
	Katılıyorum	Frekans	2	4	1	2	9
		Yüzdesi	4,8	9,5	2,4	4,8	21,4
	Katılmıyorum	Frekans	6	0	12	12	30
		Yüzdesi	14,2	0,0	28,6	28,7	71,5
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1	11,9	33,3	35,7	100,0

$\chi^2 = 24,370$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,082

Yukarıdaki tabloda eğitim ile verilen kararların uygulanabilirliği görüşü arasında bulunan anlamlı ilişkinin sonuçları özetlenmiştir. Orta okul mezunu kadın girişimcilerin diğer eğitim gruplarındaki girişimcilere oranla verdikleri kararı uygulanabilir bulmadıkları görülmektedir.

2.b.iii. Gelir Düzeyine İlişkin Düşünceler

Tablo 18: Gelire İlişkin Değişkenlerle Girişimcinin Yaşı Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
Gelirim Normal Harcamalarım İçin Yeterli	0,649	0,723	H ₀ Kabul
Gelirimle Zor Yaşıyorum	1,751	0,417	H ₀ Kabul
Tek Başına Gelirim Yeterli Olmamakta	0,480	0,786	H ₀ Kabul
Gelirimle Lüks Tüketim Yapabilmekteyim (Araba, Konut, Mücevherat v.b.)	3,293	0,193	H ₀ Kabul
Gelirim Oldukça İyi	10,312	0,006*	H ₁ Kabul
Gelirim Oldukça Düşük	1,481	0,477	H ₀ Kabul

$\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde

İşletmelerin gelirimle ilgili olarak gelirimle zor yaşıyorum, gelirim tek başına yeterli olmamakta ve gelirim oldukça iyi ifadeleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki vardır denilebilir. Bu bulgulara ait ki-kare ilişki tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 18.1: “Gelirim oldukça iyi” Görüşü ile Yaş Değişkeni arasındaki Ki-Kare İlişki Tablosu

			Yaşımız		Toplam
			35 Yaş ve altı	36 Yaş ve üstü	
Gelirim Oldukça İyi	Kararsızım	Frekans	7	3	10
		Yüzdesi	16,7%	7,1%	23,8%
	Hayır	Frekans	8	10	18
		Yüzdesi	19,0%	23,8%	42,9%
	Evet	Frekans	1	13	14
		Yüzdesi	2,4%	31,0%	33,3%
Toplam		Frekans	16	26	42
		Yüzdesi	38,1%	61,9%	100,0%

$\chi^2 = 10,312$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,006

36 yaş ve üstü kadın girişimcilerin gelirlerini 35 yaş ve altında olan gruba göre oldukça iyi görmektedirler. Başka bir ifadeyle Kadın girişimcilerden yaşları 35 ve altında olanlar gelirim oldukça iyi düşüncesine yaşları 36 ve üstünde olan kadın girişimcilere oranla katılmamaktadırlar.

Tablo 19: Gelire İlişkin Değişkenleri ile İşletme Yaşı Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
Gelirim Normal Harcamalarım İçin Yeterli	2,790	0,594	H ₀ Kabul
Gelirimle Zor Yaşıyorum	6,015	0,198	H ₀ Kabul
Tek Başına Gelirim Yeterli Olmamakta	7,210	0,125	H ₀ Kabul
Gelirimle Lüks Tüketim Yapabilmekteyim (Araba, Konut, Mücevherat V.B.)	2,112	0,715	H ₀ Kabul
Gelirim Oldukça İyi	6,278	0,179	H ₀ Kabul
Gelirim Oldukça Düşük	3,363	0,499	H ₀ Kabul

Gelire ilişkin değişkenlerle işletme yaşı arasında herhangi bir anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 20:Gelire İlişkin Değişkenleriyle Öğrenim Durumu Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
Gelirim Normal Harcamalarım İçin Yeterli	22,6914	0,004*	H ₁ Kabul
Gelirimle Zor Yaşıyorum	18,2391	0,020*	H ₁ Kabul
Tek Başına Gelirim Yeterli Olmamakta	11,8738	0,157	H ₀ Kabul
Gelirimle Lüks Tüketim Yapabilmekteyim (Araba, Konut, Mücevherat V.B.)	9,385	0,311	H ₀ Kabul
Gelirim Oldukça İyi	14,5595	0,068**	H ₁ Kabul
Gelirim Oldukça Düşük	13,6688	0,091**	H ₁ Kabul

* $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde ** $\alpha = 0,10$ anlamlılık düzeyinde

Gelire ilişkin değişkenlerle öğrenim durumu arasındaki Ki-Kare ilişki analizi, gelirim normal harcamalarım için yeterli, gelirimle zor yaşıyorum, gelirim oldukça iyi ve gelirim oldukça yüksek değişkenleri ile öğrenim durumu arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Girişimci kadınların eğitim düzeyleri ile gelirlerinin normal harcamaları için yeterli olması ve gelirleri ile zor yaşıyorum arasında $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde ve gelirim oldukça iyi ve gelirim oldukça düşük görüşü arasında $\alpha = 0,10$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak bir ilişkinin olabileceği hesaplanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan bu ilişkilere ait Ki-Kare ilişki tabloları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 20.1:“Gelirim Normal Harcamalarım İçin Yeterli” Görüşü ile Öğrenim Durumu Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Tablosu

		Öğrenim Durumunuz				Toplam	
		İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu		
Gelirim Normal Harcamalarım İçin Yeterli	Kararsızım	Frekans	0	0	3	2	5
		Yüzdesi	0,0%	0,0%	7,1%	4,8%	11,9%
	Hayır	Frekans	6	1	0	1	8
		Yüzdesi	14,3%	2,4%	0,0%	2,4%	19,0%
	Evet	Frekans	2	4	11	11	29
		Yüzdesi	4,8%	9,5%	26,2%	28,6%	69,0%
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1%	11,9%	33,3%	35,7%	100,0%

$\chi^2 = 22,691$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,004

Farklı eğitim seviyesindeki girişimci kadınların gelirim normal harcamalarım için yeterlidir görüşüne tepkileri farklı olmuştur. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere ilkököl mezunları diğer eğitim gruplarına göre daha az katılmaktadır. Ortaokul, lise ve üniversite veya yüksek

lisans eğitimi almış kadınların büyük bir çoğunluğu gelirlerini normal harcamaları için yeterli görmektedir.

Tablo 20.2:“Gelirimle Zor Yaşıyorum” Görüşü ile Öğrenim Durumu Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Tablosu

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu	
Zor	Kararsızım	Frekans	0	2	2	5	9
		Yüzdesi	0,0%	4,8%	4,8%	11,9%	21,4%
Gelirimle Yaşıyorum	Evet	Frekans	6	0	3	1	10
		Yüzdesi	14,3%	0,0%	7,1%	2,4%	23,8%
	Hayır	Frekans	2	3	9	9	23
		Yüzdesi	4,8%	7,1%	21,4%	21,4%	54,8%
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1%	11,9%	33,3%	35,7%	100,0%

$\chi^2 = 18,239$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,020

Gelirimle zor yaşıyorum düşüncesi ile girişimci kadının eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ve ki-kare ilişki tablosu yukarıda sunulmuştur. Buradaki sonuçlar bir önceki tablodaki sonuçları destekler yöndedir. Ortaokul, lise, üniversite ve yüksek lisans mezunlarının büyük kısmı ilkökul mezunlarının aksine “gelirimle zor yaşıyorum” görüşüne katılmamaktadırlar.

Tablo 21.3’de ilkökul mezunu kadın girişimcilerin diğer gruplara göre gelirlerinden daha az memnun oldukları görülmektedir. Sekiz ilkökul mezunu girişimciden biri kararsız diğerleri ise gelirlerinin oldukça iyi görüşüne katılmamışlardır. Lise mezunları çoğunlukla bu fikre katılırken üniversite ve yüksek lisans mezunları ağırlıklı olarak kararsız kalmışlardır.

Tablo 20.3:“Gelirim Oldukça İyi” Görüşü ile Öğrenim Durumu Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Tablosu

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Y.Lisans Mezunu	
Oldukça	Kararsızım	Frekans	1	0	3	6	10
		Yüzdesi	2,4%	0,0%	7,1%	14,3%	23,8%
Gelirim İyi	Hayır	Frekans	7	2	5	4	18
		Yüzdesi	16,7%	4,8%	11,9%	9,5%	42,9%
	Evet	Frekans	0	3	6	5	14
		Yüzdesi	0,0%	7,1%	14,3%	11,9%	33,3%
Toplam		Frekans	8	5	14	15	42
		Yüzdesi	19,1%	11,9%	33,3%	35,7%	100,0%

$\chi^2 = 14,560$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,068

Tablo 20.4:“Gelirimle Oldukça Düşük” Görüşü ile Öğrenim Durumu Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Tablosu

			Öğrenim Durumunuz				Toplam
			İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite veya Yüksek Lisans Mezunu	
Oldukça	Kararsızım	Frekans	2	0	3	4	9
		Yüzdesi	4,8%	0,0%	7,1%	9,5%	21,4%
Gelirim Düşük	Evet	Frekans	5	1	2	1	9
		Yüzdesi	11,9%	2,4%	4,8%	2,4%	21,4%
	Hayır	Frekans	1	4	9	9	24
		Yüzdesi	2,4%	9,5%	21,4%	21,4%	57,1%
Toplam		Frekans	8	5	14	14	42
		Yüzdesi	19,1%	11,9%	33,3%	35,7%	100,0%

$\chi^2 = 13,669$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,091

Ortaokul, lise ve üniversite ve yüksek lisans eğitim seviyesindeki girişimci kadınlar arasında gelirlerini düşük görmeyenler ağırlıklı olmakla beraber ilkokul mezunlarının büyük bir çoğunluğu gelirlerini oldukça düşük bulmaktadırlar.

3.b.iv. Zaman Yönetimi

Tablo 21:Zamanın Kullanılmasıyla Yaşınız Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşleriniz Planlamak İçin Zaman Ayırıyor musunuz?	1,203	0,548	H ₀ Kabul
Günlük İşlerinizi Belirli Bir Plana Göre mi Yapıyorsunuz?	1,123	0,570	H ₀ Kabul
Günlük Haftalık vb. Yapılacak İş Listesi Çıkartıyor musunuz?	1,579	0,454	H ₀ Kabul
Yapılacak İşlerin Önem ve Öncelik Sırasını Belirliyor musunuz?	1,425	0,490	H ₀ Kabul
Kısa ve Uzun Vadeli İş Planlarınızı Zaman Zaman Değerlendiriyor musunuz?	1,119	0,572	H ₀ Kabul
Yapmanız Gereken İşleri Önemsiz Nedenlerle Erteliyor musunuz?	1,292	0,524	H ₀ Kabul
Genellikle İşlerinizi Son Anda mı Yetiştiriyorsunuz.?	0,112	0,945	H ₀ Kabul
Bir İş Günü Sonunda Hiçbir İşinizi Tamamlamamış ve Başaramamış Olduğunuzu Düşünüyor musunuz?	2,720	0,257	H ₀ Kabul
İş Yerinizde Sohbet, Dinlenme vb. Sebeplerden Zaman Kaybettiğimi Düşünüyorum	0,709	0,701	H ₀ Kabul

Zamanın kullanımı ile girişimcinin yaşına ilişkin ki-kare testi sonuçları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablomuzda zaman kullanımına ilişkin ölçek değişkenlerle girişimcinin yaşı arasında herhangi bir anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Zamanın kullanımıyla işletmenin faaliyet süresine ilişkin ki-kare ilişki testi sonuçları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablomuzda iş yerinizde sohbet dinlenme v.b. sebeplerden zaman kaybettiğimi düşünüyorum görüşünün anlamlılık düzeyi 0,02 bulunmuştur. Bu değer $\alpha = 0,05$ 'den daha düşük olduğu için alternatif hipotezimiz kabul edilir. Bu nedenle iş yerinizde sohbet dinlenme vb sebeplerle zaman kaybedildiği düşüncesiyle işletmenin yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu bulguya ilişkin ki-kare ilişki tablosu aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 22:Zamanın Kullanılmasıyla İşletmenin Faaliyet Süresi Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşleriniz Planlamak İçin Zaman Ayırıyor musunuz?	4,701	0,195	H ₀ Kabul
Günlük İşlerinizi Belirli Bir Plana Göre mi Yapıyorsunuz?	2,825	0,588	H ₀ Kabul
Günlük Haftalık vb. Yapılacak İş Listesi Çıkartıyor musunuz?	2,497	0,645	H ₀ Kabul
Yapılacak İşlerin Önem ve Öncelik Sırasını Belirliyor musunuz?	6,496	0,165	H ₀ Kabul
Kısa ve Uzun Vadeli İş Planlarınızı Zaman Zaman Değerlendiriyor musunuz?	1,573	0,810	H ₀ Kabul
Yapmanız Gereken İşleri Önemli Nedenlerle Erteliyor musunuz?	5,231	0,264	H ₀ Kabul
Genellikle İşlerinizi Son Anda mı Yetiştiriyorsunuz.?	1,903	0,754	H ₀ Kabul
Bir İş Günü Sonunda Hiçbir İşinizi Tamamlamamış ve Başaramamış Olduğunuzu Düşünüyor musunuz?	1,719	0,787	H ₀ Kabul
İş Yerinizde Sohbet, Dinlenme vb. Sebeplerden Zaman Kaybettiğimi Düşünüyorum	11,683	0,02*	H ₁ Kabul

* $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde

Tablo 22.1:“İş Yerinizde Sohbet, Dinlenme vb. Sebeplerden Zaman Kaybettiğimi Düşünüyorum” Görüşü İle İşletmenin Faliyet Süresi Arasındaki Ki-Kare İlişki Tablosu

		İşyerinin Faaliyet Süresi			Toplam	
		1 - 5 Yıl Arası	6 - 10 Yıl Arası	11 Yıl ve Üstü		
İş Yerinizde Dinlenme Sebeplerden Zaman Kaybettiğimi Düşünüyorum	Evet	Frekans	3	0	3	6
		Yüzdesi	7,5%	0,0%	7,5%	15,0%
	Bazen	Frekans	4	7	4	15
		Yüzdesi	10,0%	17,5%	10,0%	37,5%
	Hayır	Frekans	12	1	6	19
		Yüzdesi	30,0%	2,5%	15,0%	47,5%
Toplam		Frekans	19	8	13	40
		Yüzdesi	47,5%	20,0%	32,5%	100,0%

$\chi^2 = 11,683$ Anlamlılık Düzeyi (P) = 0,02

İş yerinde sohbet , dinlenme vd sebeplerle zaman kaybedildiği düşüncesi ile işyeri faaliyet süreleri 1-5 yıl arasında olan kadın işletmecilerle diğer iki grubun arasından farklılık göstermektedir. İş yeri faaliyet süresi 1-5 yıl arasında olan Bigalı kadın girişimcilerin çoğunlukla bu görüşe katılmadıkları ancak 6-10 yıl faaliyet gösteren sekiz işletmeden yedisi kısmen bu görüşe kabul etmekte 11 yıl ve daha fazla süredir faaliyet gösteren işyeri sahipleri onüç kişiden üçü tamamen dördü kısmen bu görüşü kabul etmektedir.

Tablo 23:Zamanın Kullanılması ile Eğitim Değişkeni Arasında Ki-Kare İlişki Analizi Sonuçları

Değişkenler	Ki-Kare (χ^2)	Anlamlılık (P)	Sonuç
İşleriniz Planlamak İçin Zaman Ayırıyor musunuz?	10,16	0,254	H ₀ Kabul
Günlük İşlerinizi Belirli Bir Plana Göre mi Yapıyorsunuz?	8,092	0,425	H ₀ Kabul
Günlük Haftalık vb. Yapılacak İş Listesi Çıkartıyor musunuz?	13,14	0,107	H ₀ Kabul
Yapılacak İşlerin Önem ve Öncelik Sırasını Belirliyor musunuz?	2,529	0,960	H ₀ Kabul
Kısa ve Uzun Vadeli İş Planlarınızı Zaman Zaman Değerlendiriyor musunuz?	4,852	0,773	H ₀ Kabul
Yapmanız Gereken İşleri Önemsiz Nedenlerle Erteliyor musunuz?	4,259	0,833	H ₀ Kabul
Genellikle İşlerinizi Son Anda mı Yetiştiriyorsunuz.?	5,088	0,748	H ₀ Kabul
Bir İş Günü Sonunda Hiçbir İşinizi Tamamlamamış ve Başaramamış Olduğunuzu Düşünüyor musunuz?	5,898	0,659	H ₀ Kabul
İş Yerinizde Sohbet, Dinlenme vb. Sebeplerden Zaman Kaybettiğimi Düşünüyorum	6,433	0,599	H ₀ Kabul

Zaman kullanımı ölçek değişkeni ile eğitim arasında olası bir ilişkiyi ölçmek için hazırladığımız ki-kare tablosu yukarıda verilmiştir. Değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

3.c. Boyutların Ortalama Puanları Arasındaki Farklılık Testi (ANOVA)

Bu bölümde çalışma yaşamı boyutu, gelir boyutu ve zaman yönetimi boyutu ortalama puanları arasında bir farklılığın olup olmadığını istatistiksel olarak irdelenmiştir. Buradaki amacımız boyut skorları arasında işletmenin yaşı, işletme sahibinin yaşı ve işletme sahibinin eğitim düzeylerine göre bir farklılık olup olmadığını belirlemesidir. Boyutların ortalama puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için çoklu gruplarda Tek Yönlü Varyans Analizi ve ikili gruplarda ise bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

Tablo 24: İşletmenin Yaşı Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Boyutları Ortalama Puanları ANOVA Test Sonuçları

		Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Hata
Çalışma Yaşamı Boyutu	1 - 5 Yıl Arası	19	57.947	6.587
	6 - 10 Yıl Arası	8	54.250	6.341
	11 Yıl ve Üstü	13	53.462	6.346
	Toplam	40	55.750	6.648
Gelir Boyutu	1 - 5 Yıl Arası	19	13.526	2.480
	6 - 10 Yıl Arası	8	13.125	3.182
	11 Yıl ve Üstü	13	14.385	2.663
	Toplam	40	13.725	2.660
Zaman Yönetimi Boyutu	1 - 5 Yıl Arası	19	21.895	3.914
	6 - 10 Yıl Arası	8	20.625	2.973
	11 Yıl ve Üstü	13	21.077	2.431
	Toplam	40	21.375	3.279

		Toplam Kareler	Serbestlik Derecesi	Ortalama Karalar	F Hesap Değeri	Anlamlılık (P)
Çalışma Yaşamı Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	177.82	2	88.91	2.128	0.133
	Gruplar İçi	1545.68	37	41.78		
	Toplam	1723.50	39			
Gelir Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	9.29	2	4.64	0.644	0.531
	Gruplar İçi	266.69	37	7.21		
	Toplam	275.98	39			
Zaman Yönetimi Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	10.79	2	5.39	0.488	0.617
	Gruplar İçi	408.59	37	11.04		
	Toplam	419.38	39			

İşletmenin Yaşı Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Boyutları Ortalama Puanları arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunamamıştır.

Tablo 25:Girişimcinin Yaşı Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Boyutları Ortalama Puanları Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları

	Yaşımız	N	Ortalama	Standart Sapma
Çalışma Yaşamı Boyutu Toplam Skoru	35 Yaş ve altı	16	57,13	6,898
	36 Yaş ve üstü	26	55,85	7,154
Gelir Boyutu Toplam Skoru	35 Yaş ve altı	16	12,56	1,896
	36 Yaş ve üstü	26	14,31	2,867
Zaman Yönetimi Boyutu Toplam Skoru	35 Yaş ve altı	16	20,75	3,022
	36 Yaş ve üstü	26	21,81	3,311

	t Hesap Değeri	Anlamlılık (P)
Çalışma Yaşamı Boyutu Toplam Skoru	0.570	0.572
Gelir Boyutu Toplam Skoru	-2.373	0.023*
Zaman Yönetimi Boyutu Toplam Skoru	-1.038	0.305

* %5 düzeyinde istatistiksel olarak fark vardır.

Girişimcinin Yaşı Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Boyutları Ortalama Puanları arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunamamıştır.

Tablo 26:Girişimci Kadının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Ortalama Puanları ANOVA Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma
Çalışma Yaşamı Boyutu Toplam Skoru	İlkokul veya Ortaokul Mezunu	13	53,46	5,395
	Lise Mezunu	14	57,43	6,477
	Üniversite ve Üstü Mezunu	15	57,80	8,274
	Total	42	56,33	7,001
Gelir Boyutu Toplam Skoru	İlkokul veya Ortaokul Mezunu	13	13,31	2,213
	Lise Mezunu	14	14,07	2,868
	Üniversite ve Üstü Mezunu	15	13,53	2,924
	Total	42	13,64	2,658
Zaman Yönetimi Boyutu Toplam Skoru	İlkokul veya Ortaokul Mezunu	13	20,92	2,597
	Lise Mezunu	14	20,79	4,353
	Üniversite ve Üstü Mezunu	15	22,40	2,261
	Total	42	21,40	3,209

		Toplam Kareler	Serbestik Derecesi	Ortalama Kareler	F Hesap Değeri	Anlamlılık (P)
Çalışma Yaşamı Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	156,274	2	78,137	1,644	0,206
	Gruplar İçi	1.853,059	39	47,514		
	Toplam	2.009,333	41			
Gelir Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	4,212	2	2,106	0,288	0,752
	Gruplar İçi	285,431	39	7,319		
	Toplam	289,643	41			
Zaman Yönetimi Boyutu Toplam Skoru	Gruplar Arası	23,239	2	11,619	1,136	0,331
	Gruplar İçi	398,880	39	10,228		
	Toplam	422,119	41			

Girişimci Kadının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çalışma Yaşamı, Gelir ve Zaman Yönetimi Ortalama Puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kadının yıllardır tarlada, evde, merada, atölyede yürüttüğü faaliyetlerle birlikte, iş kadını olarak ekonomi hayatında da varlık göstermesi ile başlayan süreçte başarılarının artışı göz ardı edilemez boyutlardadır. Tarihte üretkenliğin ve verimliliğin sembolü olarak bilinen kadının, günümüzün değişen ekonomik şartlarında üretim sürecine yoğun olarak katıldığını, hatta kurgulayan ve hayata geçiren girişimcilik özelliğini ön plana çıkardığını gözlemlemekteyiz.

Biga'da yerleşik olarak bulunan ve Biga Ticaret ve Sanayi Odası, Biga Esnaf ve Sanatkarlar Odası ve Biga Lokantacılar ve Köftçiler Esnaf Odası'na bağlı 42 kadın girişimciye uygulanan anketimizde, Bigalı girişimci kadınların genel yapısı, çalışma hayatına ilişkin düşünceleri ve zaman yönetimi konusundaki yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır. Anket ve ölçeklerin uygulanması sürecinde bazı gözlemler işyerlerinin kapatılması, bazılarının da kadının eşi tarafından çeşitli gerekçelerle eşi namına açılması sebepleriyle örnek kütlesinden çıkartılmıştır.

Görüşülen girişimci kadınların yaklaşık olarak üçte ikisinin 36 yaş ve üstünde oldukları tespit edilmiştir. Eğitimleri ağırlıklı olarak lise ve ortaokulu mezunları oluştursa da ikinci sırada üniversite ve yüksek lisanslı kadınlar yer almaktadır. Bigalı kadın girişimcilerin yaklaşık yüzde seksenin evli, çocuklu ve çekirdek aileye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Girişimci kadınların dedeleri büyük bir çoğunluk ile çiftçilik mesleği ile iştigal ederken babaları esnaf ve zanaatkar olanların oranı yaklaşık yüzde 50 olarak tespit edilmiştir. Çiftçilikle uğraşan babaya sahip olan kadın girişimcilerin oranı %15'lere düşmüştür.

Kadın girişimcilerin iş yaşamına ilişkin bilgilerine baktığımızda, kurulmuş olan işletmelerin yüzde 50'sinin 5 yıl ve altında bir süredir faaliyet yürütmekte olduklarını görüyoruz. İşletmelerini kuran kadınları %36,4'ü işlerini kurduklarında 26 – 33 yaş aralığında olduklarını 34 yaşından sonra iş kuranlarının oranı ise %28,6,

ve 26 yaşından önce işletmelerini kuranların oranının ise %33.3 olduğu görülmüştür. Bu bulgumu Kutanis'in³¹ çalışmasındaki kadınların genelde 35-45 yaşları arasında kurduklarına ilişkin tespitiyle farklılık göstermektedir. İşletmelerini kuran kadınların %86'sının işyerlerini açtıklarında evli oldukları ancak işyerini kurarken sadece dörtte birinin eşlerinden kaynak sağlayarak, yüzde 57'sini ise kendi birikimleri ile projelerini finanse ettikleri görülmüştür. Yani Bigalı girişimci kadınların işlerini kurarken banka kredisi kullanmamışlardır. Bu durumun yapısal bazı sorunlardan mı yoksa girişimcilerin bir tercihinin sonucu olarak mı gerçekleştiği bir başka çalışmanın kapsamı içinde irdelenebilir.

Çalışma yaşamına ilişkin düşünceler irdelendiğinde yaş ile iş kadınlarının "hayattaki en önemli şey işimdir" ve "en önemli tatmin kaynağım işimdir" düşüncesi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). Yani, kadınların çalışma yaşamına katılmalarının algılanmasında yaşın bir farklılık yarattığı söylenebilir. Girişimci kadınlar işlerinin önemli bir tatmin kaynağı olduğu düşüncesinde olmakla birlikte "hayattaki en önemli şey işimdir" fikrine yaşları arttıkça katılmama eğilimindedirler.

İşin koşullarını daha iyi yapabilmek için yapabilecek çok az şey olduğu düşüncesi fikrene Bigalı girişimci kadınlar katılmamaktadırlar. İşletmenin faaliyet süresindeki artışa bağlı olarak bu fikre katılım azalmaktadır. Girişimci kadınların eğitimleri ile işte en önemli amaçlarına ulaştım düşüncesi arasında bir ilişki olduğu ki-kare testi sonucu ile bulunmuştur. Katılımcılar ağırlıklı olarak bu fikre katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Örneklemimizdeki kadın girişimcilerin iş yerindeki faaliyetlerinin çoğunun sıkıcı ve monoton olduğu yönündeki düşünceye genelde katılmadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuş ve kadınların eğitimindeki artışa paralel olarak bu fikre katılmayanların oranının arttığı gözlemlenmiştir. Yine girişimcilerin verdiği kararların genelde uygulanabilir olmadığı yönündeki yargıya katılmadıkları gözlemlenmiş ve değişkenler arası anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitim durumu arttıkça bu fikre katılmayanlar artış göstermektedir. Genel anlamıyla Bigalı kadın girişimcilerin çalışma hayatına olumlu bakış açılarının olduğu ve motivasyonlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Bigalı kadın girişimcilerin zamanlarını etkin kullanıma konusunda eksiklikleri olduğu yine çalışmamızın önemli sonuçlarından biridir.

İşletmelerinden elde ettiği gelire ilişkin değişkenlerden gelirimle zor yaşıyorum, tek başına gelirim yeterli olmamakta ve gelirim oldukça iyi olduğu yönündeki düşüncelerle ile iş kadınının yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ki-kare testi ile hesaplanmıştır. 36 yaş ve üstü kadın girişimcilerin gelirlerini 35 yaş ve altında olan gruba göre oldukça iyi görmekteyiz.

Gelire yönelik bulguları dikkate aldığımızda işletmenin yaşı yani tecrübe arttıkça girişimcilerin kazançlarının iyi olduğu yönündeki düşünceleri ağırlık kazanmaktadır. Eğitim arttıkça girişimcilerin gelirlerinin oldukça iyi olduğu düşüncesine katılmadığı fikri ağırlık kazanmaktadır. Buna paralel olarak gelirim oldukça düşük diyenler eğitim durumları arttıkça azalmaktadır.

³¹ Kutanis, Rana Ö., (2006), Girişimci Kadınlar, Değişim Yayınları, İstanbul.

Çalışma hayatına genel anlamda olumlu bakan fakat zamanı etkin kullanamayan Bigalı kadın girişimcilerin bir örgüt şemsiyesi altına toplanması güçlerini artacaktır. Bu yapının üniversite ile gireceği işbirliği projeleri ile eğitim ve seminer programları organize edilerek daha bilinçli ve etkin çalışmaları sağlanabilecektir. Ortalama eğitimin seviyesinin lise olduğu dikkate alınrsa bunun ne kadar gerekli olduğu anlaşılabilir. Bu çerçevede kadın girişimcileri hedefleyen ulusal yada uluslararası destek ve teşviklerden faydalanılmaları konusunda destek sağlanabilir. Özellikle iş yerlerinin kuruluş süreçlerinde kredi kullanmamış olan girişimcilerin, işlerini geliştirmeleri için bu tür desteklere ihtiyaçları olduğu öngörülmektedir.